

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ ВІЙСЬКОВОГО МІНІСТРА
ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
ОЛЕКСІЯ СЕМЕНОВИЧА ГАЛКІНА

У військово-політичній історії України періоду революції 1917-1920 рр. було чимало видатних постатей, які зробили вагомий внесок у процес національного державотворення. Водночас, через низку об'єктивних та суб'єктивних причин, діяльність багатьох державотворців не отримала належного висвітлення. Серед них безперечно потребує уваги постать Олексія Семеновича Галкіна – активного учасника боротьби за збереження української державності. Його участь у розбудові українського війська, діяльність на посаді військового міністра УНР, попри значний обсяг різноманітних видань, присвячених подіям 1917-1920 рр. в Україні, не стала предметом уваги як радянських [1, 2], так і зарубіжних [3-8] істориків. Сучасні вітчизняні дослідники взяли за виправлення згаданого недоліку [9-18]. Попри все, вважаємо за потрібне звернути увагу на цю постать.

Галкін Олексій Семенович народився 21 вересня 1866 р. у Києві, в дворянській родині, де в пошані була військова служба [14, с. 97]. Батько О. Галкіна помер, коли йому не виповнилось ще й року, а тому виховувала хлопця сама мати. Вона віддала його до Київського Кадетського корпусу [16, с. 36], по закінченні якого Олексій Семенович у 1885 р. поступив до 2-го Костянтинівського військового училища [14, с. 97]. Отримавши в 1887 р. звання підпоручника майбутній генерал розпочав службу в лейб-гвардії Волинському полку, який розташовувався у Варшаві [16, с. 36].

У 1890 р. О. Галкін поступив до Миколаївської академії Генерального штабу, яку закінчив 1893 р. за 1-м розрядом. Служив на штабних посадах у Варшавському військовому окрузі аж до початку Першої світової війни [14, с. 97]. З 24 квітня 1894 р. по грудень 1897 р. він перебував на посаді старшого ад'ютанта штабу 17-ї піхотної дивізії, що знаходилась у Холмі. З грудня 1897 р. по квітень 1899 р. обіймав посаду обер-офіцера для особливих доручень при штабі 14-го армійського корпусу, розташованого в Любліні [16, с. 37]. А в 1899 р. Олексій Семенович був підвищений до рангу підполковника [14, с. 97].

З квітня 1899 р. по липень 1902 р. О. Галкін – штаб-офіцер для доручень при штабі Варшавського військового округу. З 1902 р. по 1904 р. він обіймав посаду штаб-офіцера при управлінні 2-ї стрілецької бригади в Радомі. У червні 1904 р. – квітні 1905 р. виконував обов'язки штаб-офіцера при управлінні 4-ї піхотної резервної бригади. Крім того, Олексій Семенович відбував і обов'язкові цензи командування військовими з'єднаннями: з 15 жовтня 1896 р. по 27 жовтня 1897 р. – командир роти в 69-му Рязанському полку, що знаходився в Любліні, а з 1 травня по 30 серпня 1901 року – командир батальйону 2-го Зегржського фортечного полку [16, с. 36].

6 квітня 1903 р. О. Галкіна було підвищено до чергового рангу полковника [14, с. 97] і 10 квітня 1905 р. призначено командиром 40-го піхотного Коливанського полку, що дислокувався в Моршанську [16, с. 37]. 13 травня

1910 р. Олексія Семеновича було підвищено до рангу генерал-майора та призначено черговим генералом штабу Варшавського військового округу [14, с. 97]. Однак на цій посаді він довго не затримався, ставши в 1912 р. начальником штабу 46-ї піхотної дивізії, що розміщувалася в Ярославлі [16, с. 37].

З початком Першої світової війни генерал О. Галкін вирушив на театр бойових дій і приступив до виконання обов'язків чергового генерала штабу Західного фронту, які виконував до початку 1917 р. За час перебування на цій посаді він отримав 6 грудня 1915 р. підвищення до рангу генерал-лейтенанта [16, с. 38]. У 1916 р. Олексій Семенович тимчасово командував 5-ю піхотною дивізією. Протягом війни він був нагороджений усіма орденами до Білого орла [11, с. 13].

Революційні події 1917 р. в Росії відкрили нову сторінку життя та діяльності О. Галкіна. Він приєднався до українського національного руху, опікувався українською фронтовою радою, допомагав українізувати військові підрозділи на Західному фронті. Після початку німецького лютневого наступу 1918 р. Олексій Семенович вирушив до Києва, де одразу увійшов до Військової ради, котра займалась відродженням українського війська [16, с. 37]. О. Галкін показав себе талановитим організатором, а тому не дивно, що вже 24 квітня 1918 р. його було призначено начальником Головного штабу УНР, який активно працював над проектами створення українських збройних сил [14, с. 98]. Робота виявилася плідною. Було розроблено штати української армії, призначено відповідних осіб на керівні посади у війську, затверджено особовий склад військових частин та ін. [16, с. 38].

Олексій Семенович зберіг за собою цю посаду і при правлінні гетьмана Павла Скоропадського. З 29 жовтня 1918 р. був постійним членом Військової ради при військовому міністрі Української Держави, а з 18 листопада 1918 р. займав посаду військового міністра [12, с. 16].

Відновлене наприкінці 1918 р. керівництво УНР, відчуючи брак військових фахівців, не могло не звернутися до послуг генерала О. Галкіна. З 16 грудня він розпочинає службу в армії УНР. Попри негаразди зі здоров'ям Олексій Семенович приступив до виконання обов'язків товариша в. о. начальника канцелярії Військового міністерства [19], а з 23 грудня 1918 р. – заступника начальника канцелярії Військового міністерства [17, с. 157]. На нього покладались завдання відродити та запустити в дію весь міністерський апарат, а це й мобілізаційні справи, й персональні, й інтендантські, грошові та ін. [16, с. 38].

1 червня 1919 р. О. Галкін, разом із частиною працівників військового міністерства УНР, які були у Тернополі, потрапив у полон до поляків. Згодом був звільнений, і під час радянсько-польської війни 1920 р. (з 7 червня) став начальником Головної Мобілізаційно-персонального управи військового міністерства УНР [9, с. 28].

25 липня 1920 р., замість хворого генерала М. Юнаківа, Олексія Галкіна було призначено в.о. військового міністра УНР, з грудня 1920 р. по січень 1921 р. він уже виконував обов'язки військового міністра УНР. Це призначення можна вважати своєрідним визнанням заслуг генерала

перед Україною [16, с. 38]. Олексію Семеновичу, як військовому міністру довелось досить багато їздити, зустрічатись з представниками урядових кіл Польщі та інших європейських країн, вирішувати важливі державні справи військового характеру [3, с. 316]. Однак здоров'я генерала значно погіршилося, й у січні 1921 р. він змушений був подати у відставку. Проте лише у квітні 1921 р. його прохання задовольнили, і О. Галкін склав повноваження військового міністра УНР [16, с. 38]. З того часу жив у еміграції, в Калуші в таборі для інтернованих українських вояків, де входив до Вищої Військової Ради. У 1923 р. О. Галкіна було підвищено до рангу генерал-полковника. Він фактично став другим за становищем після М. Юнаківа воєначальником в українській армії [14, с. 98].

Після ліквідації таборів для інтернованих вояків УНР у 1923 р. генерал виїхав до Старого Самбора, а через рік переселився у селище Пісочне під Станіславом, де мешкав у маєтку митрополита Андрія Шептицького [18, с. 634].

Із встановленням радянської влади в Західній Україні О. Галкін був арештований органами НКВС СРСР, сидів у львівській в'язниці «Бригідки». У червні 1941 р., разом із частиною інших в'язнів, був вивезений на схід. Олексій Семенович помер 3 березня 1942 р., перебуваючи на засланні в Астрахані [16, с. 39].

Постать генерала О. Галкіна відіграла вагомую роль в організації боротьби за збереження української державності в період революції 1917-1920 рр., а тому їй потребує на подальші ґрунтовні наукові дослідження.

Література:

1. Великий жовтень і громадянська війна на Україні. Енциклопедичний довідник / Відповід. ред. І.Ф. Курас. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1987. – 632 с.
2. Українська РСР в період громадянської війни 1917-1920 рр.: У 3 т. – К.: Політвидав України, 1970. – Т. 3. – 463 с.
3. Доценко О. Літопис української революції. Матеріали і документи до історії української революції / О. Доценко. – К.; Львів, 1923. – Т. 2, Кн. 4. – 362 с.
4. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. / І. Нагаєвський. – К.: Укр. письменник, 1993. – 414 с.
5. Стахів М. Україна в добу Директорії УНР: У 7-ми т. / М. Стахів. – Торонто, 1962–1966. – Т. I. – 276 с.; Т. IV. – 353 с.; Т. V. – 248 с.; Т. VI. – 247 с.; Т. VII. – 431 с.
6. Христюк П. Замітки і матеріали до історії Української революції 1917–1920 рр. / П. Христюк. – Відень, 1921. – Т. 1. – Кн. 1 – 152 с.; Кн. 2. – 204 с.
7. Шанковський Л. Українська армія у боротьбі за державність /Л. Шанковський. – Мюнхен, 1958. – 317 с.
8. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів та ін. – 4-е вид., змінене і доповн. – Львів: Світ, 1992. – 712 с.
9. Коляничук О. Генералітет українських визвольних змагань. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття / О. Коляничук, М. Литвин, К. Науменко. – Л.: Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича, 1995. – 228 с.
10. Коляничук О.М. Українська військова еміграція у Польщі (1920 -1939 рр.): дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / О.М. Коляничук / Державний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2000. – 204 с.
11. Литвин С. Генералітет Директорії Української Народної республіки / С. Литвин // Воєнна історія. – 2009. – №1 (43) – С. 12-20.
12. Литвин С. Українські військові діячі періоду першої російсько-української війни (грудень 1917 – березень 1918). / С. Литвин // Воєнна історія. – 2008. – № 1 (37). – С. 12-22.

13. Науменко А. Старшинський корпус армії УНР періоду Директорії. / А. Науменко // *Воєнна історія*. – 2003. – № 1(39). – С.20-30
14. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921): Наукове видання / Я. Тинченко. – К., 2007. – 536 с.
15. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Книга II / Я. Тинченко. – К.: Темпора, 2007. – 424 с.
16. Тинченко Я. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. / Я. Тинченко. – К.: Тиражувальний центр УРП, 1995. – Ч. I., Біографічно-довідкова. – 259 с.
17. Уряди України у ХХ ст. / Н.П. Барановська, Т.Б. Бикова, С.Г. Богачук [та ін.]; ред. рада: А.К. Кінах (голова), В.М. Литвин, Б.Є. Патон [та ін.]; відп. ред. В.М. Литвин; Каб. Міністрів України, Нац. акад. наук України. – К.: Наукова думка, 2001. – 607 с.
18. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки листопад 1918-листопад 1920 рр.: Документи і матеріали. У 2-х томах, 3-х частинах. – Том 1 / Упоряд.: В. Верстюк (керівник) та ін. - К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2006. – 688 с.
19. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 14, арк. 60-60 зв., 71-72; 81-86 зв.

Чирук С. В.

«КРИЗЬ ВІКІ». ВИНИКНЕННЯ СТАРОШВЕДСЬКОГО РОДУ ПІНАСІВ

Історія будь-якої країни твориться не тільки і не стільки політиками-можновладцями та великими полководцями, але і звичайними людьми, представниками т.зв. «мовчазної більшості», які своєю щоденною працею зробили чи не найбільший внесок у формування економічного та культурного обличчя країни. Розглядаючи їх долі можна якнайкраще зрозуміти особливості життя простих людей, те, з якими перешкодами вони зустрічалися на своєму шляху, які складнощі їм доводилося долати. Утім, відстежити навіть існування тієї чи іншої людини в минулому зазвичай є надзвичайно складною, а подеколи і взагалі неможливою задачею, адже не випадково вони отримали назву «мовчазної більшості» [1], яка свідчить про те, що ці люди практично не залишали по собі письмових згадок. Більшою мірою неграмотні та зайняті повсякденними справами, вони не вели щоденників, не залишали мемуарів та не писали одне одному листів. Тим не менш, окремі елементи їхнього життя можна простежити за допомогою опосередкованих номінативних джерел зроблених владою та Церквою, використовуючи метод контамінації [2], тобто співставлення різнопланових історичних свідчень. У цьому питанні особливо пощастило мешканцям Старошведської колонії (Херсонська губ., суч. с. Зміївка, Херсонської обл.), за різні періоди існування якої збереглась достатня кількість історичних джерел номінативного характеру. Серед них: посімейні списки шведських переселенців до Новоросії з о. Дагьо (Естляндія), зроблені командою капітана І. Синельникова [3], посімейні списки колоністів, зроблені Катеринославською контролею опіки над іноземними колоністами Південного краю Росії [4], а також рідкісні копії персональних книг та комплекси метричних книг, які збереглись у архівах Швеції [5], Росії [6] та України [7]. За допомогою систем управління базами даних та генеалогічних програм, на основі цих документів цілком можна відтворити історію окремих родин, починаючи з життя в Естляндії до переселення (кін. XVIII ст.) та закінчуючи початком ХХ ст., що раніше ніколи не робилося. Так як відтворення історії сімей